Број 44. У Новом Саду, у суботу 26. фебруара 1900. Год. XXXV.

„Застава“ излази: сваки дан осим понедељника и дана за свецем

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију и Немачку: на четврт године 9 круна, а за све остале стране земље на четврт год. 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 60 потура сваки пут.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Светозар Марковић

26. фебруар 1875. и 26. фебруар 1900.

Кратак је био живот Светозарев (1847. до 1875.) и од тог кратког живота тек је мален број година (1868.—1875.) одређен био да онако протече, како га ништа избрисати не може, јер је запојио животворним соком васколики рад једнога покољења.

„Покољења дјела суде!“ а Светозарево покољење још није рекло своју последњу реч. Али нечему бисмо се могли и морали сви поклонити: и они, који на њему мисле да зидају зграду будућности народа нашег; и они, који не верују, да се на њему може зидати зграда та — а то је: човеку Светозару Марковићу.

Управо данас, кад мекшим, нежнијим душама овлађује очајање, кад сваки час чујемо неку варијацију несретне малодушности оног песника, који је смео рећи да „ништа више, не верује ништа!“ управо данас, кад нас на другој страни изненађује животињска себичност, егоизам, ситна брига за насушни хлеб. која све више осваја, и због које се све више заборавља свеза сваког појединца с друштвом; управо данас, кад је карактера, људи, јунака све мање: мора нам бити узор онај, који је рекао ове речи: „Ко није готов, да се за сваки атом својих убеђења жртвује, нека се не зове представником народне мисли!“

А те је речи он потврдио животом својим. Скупљајући писма Светозарева за штампу, нацртао је један његов негдашњи друг живот Светозарев у ово неколико речи: Петроград — ђаковање, учење; Цирих — учење, спремање за практичан рад; Београд — уредништво „Радника“, борба. успеси, недаће, пад; прогонство — тешки дани изгнанства; повратак у отаџбину — оживеле наде, уредништво „Јавности“, осуда, пожаревачки затвор, излазак из затвора, оснивање „Ослобођења“, болест, пут на југ, трстанска болница. а за тим — смрт и крај свију нада, свију полета, свију жудња. . .

Три пут почиње неједнаку борбу, три пут пада потучен, али не побеђен. Ни смрт га није победила. На њему почива све што је радикална странка унела добра у јавност нашу, на њему, несвесно почива и све, што је боље у књижевности нашој.

Светозар се није затворио у своју собицу, па да у њој сања и маштом ствара, како би најбоље било, да је у свету, него је рачунао с оно добра, што га је нашао у свету и на том је хтео да створи још нешто боље. То је оптимизам свију великих духова.

Јер шта је било убеђење његово, оно убеђење, за чији је сваки атом он био готов жртвовати све?

Кад се из многобројних радова његових извади језгро, очисти од узгредних потреба дневне борбе и процеди, просочи животом његовим. наћи ће се једна мисао, која се провлачи кроз цео рад и живот његов, негде јасно изражена, негде замотана — мисао, да ће српски народ, који је револуцијом на почетку овог века ослободио се од Турака и створио самосталну и у првој клици оригиналну своју државу, имати снаге да асимилује сав овај баласт туђинштине којим га терети нов живот, у који је ушао ослобођењем од Турака и да, како изреком каже, на једном месту „створи српску цивилизацију, која не би била налик ни на француску, ни немачку и т. д“

Слично нешто верују и веровали су не мањи људи него једни Достојевски, Толстој и они не очајавају, не остављају веру своју видећи да тренутно осваја разорљиви утицај западњачке Überkultur-е.

Искрен до оне тачке, где искреност прелази у нехајање према том, шта ће се о њем рећи и мислити; и тражећи смело истину, ма како горка била: он је морао стати на супрот извијању, умотавању и себе и других тренутним успесима, половним поправкама тако рећи историјских кривица. „Посредника и полутана не требамо!“

Он је знао, да ти што се заклињу на реч ауторитета само шкоде, јер немоћ своју да мисле својим мозгом, преносе на све и на свакога „Научи се, да посматраш чињенице сам својим умом и да сам умеш правити личне закључке“.

Тако мислећи морао је рећи: „Нека наука не постане пријатна забава мозга, већ да се увек има пред очима практична циљ“. Мисао, која данас има безброј апостола на целом свету. Мисао хармоније у осећању, жељама, идејама, речима и раду, коју Светозар на једном месту овако изражава: ваља образовати ново колено људи — правих људи, — којима је реч и дело управљено на једну циљ, који воле људе и кадри су да усреће оне, које воле . . .“ А за то се хоће осамодрицања, пожртвовања и мушког појимања своје дужности. „Не сматрај свој лични рад као своје особено средство за живот, већ као дужност.“

Не можемо муком проћи покрај Светозарева спомена. „Најбоље, што нам историја даје, то је онај ентузијазам, одушевљење, којим нас испуњава“, каже Гете. Да, ми верујемо, да оно што је у историји културнога живота нашег једном, у Светозарево доба било могуће учинити, да ће то и сад и опет бити могуће учинити?

Ми још нисмо стекли права да очајавамо.

—лав.

Нови Сад, 25. фебруара.

Социјалистичко питање у угарском сабору. Што се позвани мање забављају друштвеним питањем, то оно све јаче избија. У угарском сабору додиривали су га само онда, кад га не могоше обићи. А приликом расправе о буџету министарства трговине сад у среду говорио је у овом питању један угарски барун. Рекао је укратко, да народу треба рад обезбедити. Први корак је учињен у том, што су установљени заводи, који се старају да набаве посла. Свако има права захтевати да може опстати и то право не сме се одузети ни радницима. Рад од осам сати дневно треба да се уведе у оним радњама. које су нездраве и опасне по живот. Од социјалних завода код нас су установљене само болничке касе. Држави спада у дужност, да раднике обезбеди и кад пострадају. Он тражи за раднике и политичка права. Код нас се говори о мађарској демократији, али он, говорник види овде само аристократију, и то од високог племства па до ратар-

---

ПОДЛИСТАК

СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ И КРИТИКА.

Многи књижевници наши пребацују Светозару, што је запушио уста »бујном времену наше уметничке поезије«. Немају право. Замислите да је онда изишао овакав закон о штампи: »Забрањује се штампати, било у листовима, било у засебним књигама песме и приповетке, које успављују, уче лености, заваравају машту болесним сликама и песме, у којима се грде Турци, као да они нису људи.“ Замислите таки закон о штампи и ефекат је исти, као и ефекат Светозареве појаве. Песници би ућутали, јер нису имали ништа друго да кажу, јер оно што човек песник има да каже, нити успављује, нити учи лености, нити пуни машту којечим, нити бесмислено грди оне, који му ништа више не сметају. Прави песник буди из дремежа, уздиже, оплемењује покреће и не врти се око јалове, преживеле тенденције. Да је неко од наших песника имао нешто да каже, могао је то неограничено слободно казати и поред таког закона о штампи, ако није имао ништа да каже, могао је слободно и ћутати и кад је проговорио, он се опет вратио око ситне тенденције без дубљег значаја То је карактеристично не за Светозара, већ за оне, на које је он наперио стрелу критике своје.

А који су то били? Светозар их је сам набројао неке: у лирици Андрића, Шапчанина и сличне, за које данас нико живи не жели, а нема шта ни желети чути. У приповеци »Махараџи«. преводе Фонета, нарочито досадне причице Јокајеве — ко би још устао да га за то грди, данас кад нам Књижевна Задруга пружа систематски леп избор превода Дикенса, Текереја, које још Светозар с хвалом спомиње на супрот оним споменутим безначајним величинама; и откупљује дела Јаше Игњатовића чији реализам а нарочито Милана Нерандића Светозар достојно истиче према продуктима необуздане маште и самог Игњатовића и других.

За то га, јамачно не ће нико осуђивати. Али се на његова плећа натоварила кривица и што је ућутао ђура, да пропева после у »Шваљи«. И то не ће бити Светозарева кривица. Он је гађао оне, које је, то сви знамо, ваљало ућуткати, а што се и корифеји осетили погођени, то значи само, да су имали Ахилову пету и сами наишли на смртну стрелу.

У нашој књижевности већ је, да споменемо један пример, Бранко престао бранковати, кад је мало више научио тражити од поезије. Тад је, кажемо, фатално почео бајронисати, док у исто време пространи образовани геније Његошев извара »Горски Вијенац«, о чијој правој вредности критика наша још није рекла ни прву, а не последњу реч. Није никако претеривање рећи, да су песници наши сувише се ослањали. а сад је по готову у том погледу још и горе, само на своју машту, надахнуће, интуицију, стварали су сувише само из себе, а не собом и у себи! Наша критика им не помаже образовати таленат свој и — полутан је готов. Ми смо већ навикли, не тражити много од појете, а то је жалосно. И дар ви, као Лазаревић Сремац па и Војислав, не дотерају даље од оног савршенства које им одликује првенчад, после кажу опет то исто, само мало друкчије, манир, шаблон, рутина јесте највећи противник правом уметнику и вечити пратилац сваке немоћи, да многостраност живота уметнички прожме. До једне тачке се допре, али даље не иде, док правом уметнику, као ни животу нема краја све новом и новом стварању

Али за то се хоће — дубоке студије. Човеку стане памет кад помисли, шта је све Достојевски, Толстој прочитао и о чем је све мислио. Или Бајрон или Гете, који прониче тако рећи у детаље природних наука.

А прва је погодба свему том, да се не огради од света кинеским зидом своје неприкосновености, већ да отвори срце своје свима утисци а спољашњега света, имајући на уму његове речи: »Све има простора и за најсмелији, највиши лет!« На место свега тога поезију нашу је увек одликовала, нарочито у Светозарево доба и данас уображено право песника да у својим ма како малим јадима и осећајима виде нешто веће него у осећајима других људи, пред којима би можда ваљало да на колена клекну. То је право Светозар одузео песницима свога доба

Нико мањи но Достојевски, наводи један карактеристичан пример: Лисабонски земљотрес

ске аристократије. И радници плаћају порез, и то најтежи порез, потрошарину. Социјална политика наличи води, против које је узалуд правити насапе.

Нови Сад, 24. фебруара.

Тајна седница угарског сабора. Посланик Раковски са још 24 друга тражио је у четвртак тајну седницу угарског сабора. Кад је публика изашла на поље, онда је Раковски питао министра председника Села: „Је ли истина, да је Банфи скупљао новац за изборе, из земље и из иностранства? Је ли истина, да Банфи ту партијску касу владине странке, није предао њему, Селу? Је ли истина, да Банфи није предао њему, министру председнику Селу ни тајни диспозициони фонд?“

Министар председник Сел, као увек говорио је и сад завијено. Не зна ништа о каси, није имао с њоме везе. Што се тиче диспозиционог фонда, тим фондом рукује чиновник. Тај фонд не предаје министар министру. „Кад сам примио владу, било је из тог фонда потрошено само што пада на два прва месеца.“ Барон Фејервари, министар домобранства, као најстарији члан владе изјављује, да на изборне цели није долазио новац са стране. Међу тим је посланик Гајари изјавио, да му је казао барон Банфи, да за год. 1898. није купљен новац на изборне цели. Што је пре тога скупљено, потрошено је. Одакле год је долазио тај новац, барон Банфи га је могао мирном душом примити као мађарски патриота. Новац из иностранства није ушао у партијску касу, а да се за њега тражиле политичке обвезе. Дакле је Гајари, пријатељ Банфијев признао, да је новац на партијску касу долазио са стране. Раковски и други посланици изјавили су, да је и то издајство, ако је један део тог новца долазио из Аустрије, јер је и Аустрија за нас иностранство. Министар Фејервари се затрчао и изјавио ово: Год. 1898. није купљен новац за нове изборе. Та због тога барон Банфи није ни распустио сабор. (Ужасна вика на страни опозиције: Сад сте се издали!) Ако је и дошло што новаца 1898. тим је новцем Банфи платио старе обвезе. Положи доказује, да зацело зна, како је 1898. децембра било још у партијској каси владине странке новаца, па не може бити, да је у септембру све издато.

Најзанимљивије је било, кад је посланик Угрон устао и изјавио, да је онај чланак у бечком „Vaterland“-у о каси владине странке написао по његовим писмима. Само је „Vaterland“ што-шта додао. Он поново пита министра Села: Нека каже као џентлмен, је ли примио од Банфија партијску касу? Сел: Понављам, да формална предаја није била. Угрон: Тражим отворен, јасан одговор. И онда ћу или молити за опроштење или ћу дати оружјем задовољштине. Но место да је Сел на ово одговорио, умешао се министар Фејервари и рекао оне значајне речи: 1898. г. није купљено, нисмо имали новаца, јер да смо имали, распустили би били сабор. Од избора 1896 остало је барону Банфију силних дугова, једва их је могао 1898. исплатити. (Велики смеј и вика, а Десидер Силађи врти главом). На послетку је министар председник још једаред одговорио, да са партијском касом није стајао у свези, а што се тиче диспозиционог фонда да тај фонд са Банфијем није лично обрачунао, а зашто, то не спада овамо. (Из овога се види, у каквом су одношају били Банфи и Сел и према томе је сасвим сигурно, да је партијску касу Банфи задржао и да ће њоме да оборе Селову владу.)

Писмо из Србије.

Београд, 24. фебруара.

Јавио сам вам већ, да од осуђених преким судом нико није пуштен на слободу. Чак ни тешки турски окови од 12 ока на старом проти Ђурићу и болесном Стојану Протићу и осталима нису замењени лакшим.

Сад се помиловање везује за други рок: „Цвети“, као дан, кад је развијена застава на Такову. Но још се више труби, да ће помиловање бити на дан верења краљева, које се одлаже ево већ пет година и које ће се одлагати све док... док се можда смрт не смилује на муке ових праведних мученика.

Гањања још никако да престану, сад се не штеде ни жене. Госпођа Анђелковића професора осуђена је на две године затвора. Знамо, да је госпођа у другом стању. Скоро ће дакле у тамничком мраку угледати света нов један поданик круне српског краља.

Никад у Београду није за краће време пало више трговачких радњи. Сад кад пођете Теразијама и трговачким улицама, видићете скоро трећи део радња или запечаћене егзекуторским печатом, или с објавама о напуштању радња и распродаји.

Политички преглед.

Државни сабор аустријски. У седници државног сабора аустријског од прошле среде било је опет ларме и галаме. За време расправе о стављању Витекова кабинета под оптужбу, а за време говора Ригерова, биле су немирне антисемите, а најнемирнији међу њима био је Бјелохлавек, који је стао пред Ригера и непрестано га прекидао својим заједљивим примедбама. Кад је Ригеру додијало, а он рече председнику: — Молим вас, господине председниче, немате ли при руци какве кврге за Бјелохлавека. — На то настаде бурно одобравање. Но Бјелохлавек не даде се збунити, него је и даље заједао. То су чиниле и друге антисемите према Ригеру, а после и према Страном. Најзад се завадише антисемите и социјалисте, те су као киша падале речи: — Лажови! Обешењаци! Крвопије! Швиндлери! Бесрамници! итд. — Богме би мудра глава и каква гвоздена воља требала, да дотера ову политичку дечурлију у Аустрији.

Изложба и војне вецбе. Француска комора је на молбу војног одбора и владе са 357 гласова против 182 одбила предлог, да се ове године војничко вецбање због изложбе смањи од 28 на 13 дана.

Женске на универзитету. Немачки државни сабор је прешао на дневни ред преко молбеница да се одобри уписивање женскиња на универзитету и припуштање к испиту.

Рат између Енглеске и Транзвала.

Пљачкашких и пустоловних ратова беше и до сада, али као што је овај, још га не беше. Ниједну државу није пратило толико презрење, ниједна држава није претрпела така срама, као сада Енглеска.

Још је сваком у свежој памети оно заносно одушевљење, онај мамурни пир, који је данима Лондоном владао, када је стигла вест о предаји Кронжовој. Енглески листови доносили су читаве химне, а пропаст Бура већ беше утврђена. Но набрзо почеше стизати вести, да је од 8000 Кронжове војске заробљено само око 3000. А сада стиже вест из Капа, да је међу тим бурским заробљеницима прекомеран број жена, које беху преобучене у мушко одело. Та вест, која је из Капа стигла у Лондан гласи: „У редовима заробљене Кронжове војске, која је овде смештена, испоставило се, да су у далеко већем броју у мушко одело преобучене бурске жене, које су се храбро бориле све до краја“. Дакле главној сили енглеској од 50.000 војника, са 500 топова, требало је пуних 12 дана, да приморају на предају 2—3000 бурских жена. И те жене задавале су непријатељу осетна пораза, борише се као лавови, а предале се тек онда, када их скљукане у кориту реке истера оданде набујала река, и када им понестаде и ране и цебане. И у Лондону се данима славио велелепни пир, што је 50.000 енглеских војника приморало на предају шаку бурских жена. Има ли веће срамоте, но

Гровна катастрофа А у једном листу излази на челу једна песмица, у којој се описује rendez-vous а одликује је то што у целој песмици не а ни једног глагола. Песник је заслужио да га каменишу.

Треба ли сличан пример из наше књижевности? Има их и сувише. Довољан је: Сливница и »Елегија«.

То још не значи увлачити тенденцијозност у чисту уметност Достојевски наводи онај пример бранећи баш чисту уметност од ситне тенденцијозности тренутног значаја. Светозар изреком каже: прави песник знаће оценити онај сплет од појава, који ми зовемо људским или народним животом. Али тога правог песника није било и нема га. И као што обично бива, из једне крајности пало се у другу, после романтике истакло се питање хлеба, као литерарно питање par excellence. О том ће још историја имати да каже свој суд, а литерарна критика паметније би радила, да не брише потоње радове Јакшићеве. Напротив, они ће нам помоћи, да куд и камо боље разумемо него до сад песника На Липару, Поноћи итд.

Још и данас читајући критичке радове Светозареве а поглавито његов чланак: Певање и мишљење, ви долазите у искушење да повлачите паралелу између оне појезије, против које је он устао и најновијих изниклица песничког перивоја нашег. За сваки његов пример наћи ћете аналогију не само у часописима или боље листовима нашим данашњим, него и у »библиотекама« намењеним широј публици. Стихови су лепши, углађенији; осећаји мало рафинисани — али дух је исти. Исто тако на место досадних причица Јокајевих имате »оригиналне« т. ј. не преведене, али не мање досадне причице — приповедача, које ћемо прећутати, а који сви доказују, да није довољно само хтети и смети, него и моћи — заронити у живот.

Да их критика данашња не ће извући из кучина, у које се заплели као пилад, да им не ће помоћи разбити тесну љуску њихове ограничене маште, раширити видокруг и преко тешких питања људскога и народнога живота — то и они сами знају и раде све на своју руку.

А у том је критика Светозарева куд и камо значајнија за књижевност нашу Као сваки нови покрет, и Светозар је имао својих ексцентрицитета, застрањености, али он нас је научио мислити о животу и водити рачуна са садашњицом. Ко год не мисли, да је уметност а нарочито књижевност нека биљка из стаклене баште, неки створ што нема никакве свезе са животом и са објективним светом — тај ће у развитку радикализма наћи подстак не једном продукту наше књижевности. Само слепци могу за књижевност и науку отправити цело социјално питање у кошар, нашавши, да је све то само продукат демагогије! Сви до једнога ми данас мислимо и слободно исказујемо ствари, које је пре Светозара било забрањено и у сну видети Ми смо се изменили en masse, па и не водимо више рачуна о том, да је Светозар Марковић први подстрекач тој измени нашој. Он је изнео пред нас питање, »како да удесимо живот свој«, питање које немачки један критичар Достојевскога истиче као карактеристикон словенске душе.

Данашња критика наша мање више још се врти око старе шупље формуле: Уметник ствара ако не свет, а оно стихове!

Светозар је једном за свагда рекао ову истину: Уметник нам помаже разумети живот, и да то може, он не пресеца корен, који га за живот држи и којим он сиса храну своју! Без великог теоретисања, а оним значајним практичним идеализмом своје душе, Светозар је унео живот у нашу књижевност.

Оцењивати, као неки критичари, систем, метод критике његове, значи хтети стрпати у систем живот, а тај нема системе.

Класификовати се могу чизме и чизмари, стихови и њихови творци, као и они критичари, који на крају крајева морају бројати стихове — али класифицирати се не може ни Светозар, као ни један прави геније. Најобичнији систем, он увек оставља неки остатак, изузетак, који тражи за себе ново правило, нов систем. У том је Светозар, као ни један други сабрат његов био прави песник. А по лепој речи Достојевскога: Онај није критичар, који није и сам песник! Ст.

што је ова. И има ли икога, који не ће стати на страну храбрих Бура и Буркиња, а још више презирати лакома и незасићена Енглеза, који хоће својом прекобројном силом, да отме слободу и домовину овог маленог ал храброг народа. Ова храбра и беспримерна борба бурских жена, нај јаснији нам је доказ, да Буро не ће дати своју слободу, док га и једног траје. А бурске жене исто тако ће истрајати у крвавој борби поред свога оца, војна и сина. А како се уме Буркиња борити, то нам показа у кориту Модера. — Лондон би требао у црно да се завије и нариче за старом славом убојне своје заставе, коју ево у блато бацише храбре бурске жене. А презрење света пратиће од сада још више лакома и крволочна Енглеза.

Посред овог срама енглеског стиже у Лондон још једна врло судбоносна вест. Та вест гласи: Окрузи Приски и Кернхардски изјавили су, да припадају слободној држави Оранској. Становништво ових округа листом се дигло. Покрет овај захватио је и све друге округе, а нарочито Викторија Вестски и Фрацербуршки. Број усташа прешао је већ 3000 и они маширају према Карнарвоку, где побегоше присташе Енглеза.

Ова је вест по Енглезе врло злокобна и лако је могуће, да ће она бити од пресудна значаја и по цео рат. Као што је познато главна сила Робертсове војске, и до сада није имала довољно хране. Њој је железница од Капштата преко Викторија Веста, Де Ара и Оранж-Ривијерске станице једина веза са морем. Но баш ти се крајеви побунише и буду ли усташи разрушили железницу, што кроз њихов крај води, Робертсова војска биће у ужасном стању. Ни од куда не ће моћи добити ни хране, ни цебане. Свака њена веза биће прекинута и она ће налазити без икаква средства посред непријатеља. И отуда стижу из Капа очајни вапаји, да се једно јако одељење енглеске војске пошље да усташе побије. Но додаје се и то, да та енглеска војска мора врло јака бити.

Енглески генерал Робертс може се спасти из тог очајног стања само тако, ако што пре стигне у Блемфонтен, те тиме примора оне бурске чете, које бране прелазе на реци Оранжу, да се натраг повуку. Пође ли му то за руком, онда ће моћи имати везе са морем помоћу две железничке пруге. Једна је од Порт Елисавета преко Норвалс Понта, а друго је источна железница од Каст Лондона преко Бетулије у Блемфонтен. Но да то постигне мора прво извојевати крваву борбу са бурском војском. Устанак у Капу покренуо је Лондон, у њему не царује више заносни пир, већ се и опет са грозничавим нестрпљењем очекују нове вести са бојишта.

На бојишту долази већ до окршаја. И генерал Робертс јавио је у Лондон о свом новом успеху. Њему је, како вели, пошло за руком да разбије непријатеља и да свој логор ближе примакне Блемфонтену. Непријатељ се морао повући и том приликом заробили су Енглези један топ. Робертсова војска сада се креће, да се улогори на заузетом земљишту, које је непријатељ напустио. Судећи по овоме, изгледа доиста, да је план Робертсов да заузме железничку линију Норвалс Понт-Блемфонтен. Овим успехом Робертсовим доведена је у теснац војска генерала Де-Вита а прети јој опасност да буде опкољена. Та војска броји 3000 момака.

Друга вест јавља, да оних 10.000 Енглеза, који су пошли да ослободе Мафекинг, не могу никако напред, јер им бурски генерал Дитоа са успехом пречи пута. Ту се очекује крвава борба.

Из Натала стигла је вест у Лондон, да су Бури код Гленсе два пута одбили нападај енглеске војске из Ледисмита. Бури се повлаче у најбољем реду, а Енглези им не могу ништа. Однели су пртљага на 2000 кола, без железничке помоћи. У железнице се товаре само тешки топови и рањеници. Бури разрушише за собом све ћуприје и прелазе између Гленсе и Ледисмита. Запалили су и уништили и угљане мајдане код Еланехата.

Дописник енглеског „Дели Њуса“, који је био заробљен, разговарао је са председником Стејиним, и сада јавља да му је Стејин рекао, да су Бури одлучили да жртвују и последњег човека. А пре но што би Енглези ушли у Преторију, збиће се такови догађаји, који ће Европу изненадити.

Српско народно позориште.

У четвртак, 24. фебруара, приказан је комад **„Добре воље“**. За позорницу на ново прерађена шаљива игра у 4 чина, од Милана Савића.

Кад код нас хоће пијаном човеку да ласкају, онда кажу, да је „добре воље“, а „добре воље“ значи у овом комаду — трештен пијан.

Србин кад је „добре воље“, ретко се сећа на своју умрлу стрину, нити му иначе „дође нешто жао“, па да шмрка и плаче. Такве нарави су много чешће код других народа но код нас. Истина, то су „страшно досадне нарави“, не одговарају „мушком поносу“, али су те нарави још — најсретније.

Србин кад је „добре воље“ најчешће тражи да се завади с целим светом, а кад је још боље воље, онда не може проћи, а да се не бије. Ако нико не ће, он онда отпусти кајиш са опанака, да се вуче по земљи, па тешко оном, ко му случајно згази на тај кајиш. Casus belli је готов. Они, који су питомије нарави, ти би опет да обгрле цео свет и онда „цмачу“ ко им дође до руке. Ако је то каква лепушкаста женска глава, тим боље.

Стојић, млад адвокат, јунак ове шаљиве игре, има баш ову „благословену“ нарав, кад год је „добре воље“. На ручку код Грбића, седи до старије и већ прецветале удовице Јецићке. И кад дође до оног степена „добре воље“, да му цео свет постаје леп и ружичаст — он пред целим друштвом пољуби гђу удову Јецићку.

С тог ручка, који се свршава у поноћи, одлази у најбољој вољи трештен пијан, Марићевима на забаву. У великој дворани играју, а он у једној мањој дворани састаје се са лепом младом девојком, Јеленом, коју он не познаје, јер је сад тамо први пут у гостима. Допада му се, па хоће то и да јој покаже. Пред целим друштвом је хвата и — лиже је.

Настаје општа цика и онда развој комада. Та два пољупца беху од веома разних, ал једнако немилих последица. Удова Јецићка је у седмом небу и јуриша младом адвокату на кућу, да је узме, јер је јавно пољубио и тиме открио своју намеру. — Младо девојче опет хоће већ идући дан да иде из гостију и из вароши, јер сматра да је осрамећена. Како се свака шаљива игра свршује са венчањем, то после разних заплета и препрека и овде видимо на крају Стојића и Јелену измирене и заручене.

Писац је имао доста јако на уму, да нам покаже у својој шали рђаве последице „добре воље“. Показује нам Стојића у писарници, где му стижу масни крчмарски рачуни, а он се једва сећа, кад је то било и јел то било. — Показује нам Марића после пијанке, како у мамурлуку јауче, мјауче и хвата се за главу, која хоће да му пресне. Истиче нам случај, где је човек волео своју жену искрено, па кад долази кући добре воље, он је удара сикиром по глави. (Тај човек је први клијент Стоићев у казненој ствари). Нема сумње, да је писац „као нехотице“, могао још више овога да унесе у своју шалу, те да још драстичнијим начином покаже последице „добре воље“. Та то је поље канда најшире, а веома мало ил нимало обрађено у драмској књижевности.

Ово је старија шала пишчева. Ми смо је гледали први пут, ако се не варамо, год. 1885. Но онда је била у сасвим другом руву. Сад је цео склоп њен вештије изведен, призори су од јачег утицаја, а и шала је у њој много живља.

Не примамо је ни сада као нешто, што потпуно задовољава, ал је тај комад здравији, много здравији и згоднији за репертоар, од оне Шентанове позлаћене — празне сламе.

Приказ је био у главноме добар. Г. Добриновић је приказао Марића дивно. Уложио је све своје умење у ту улогу, а кад то учини г. Добриновић, ма у најмањој улози, онда се има шта видети.

Не могасмо то рећи о г-ђи Добриновићки (Јелени). Г-ђа Добриновићка, (од кад је постала г-ђа Добриновићка) очигледно је напредовала, али Јелена њена није била скоро ни мало симпатична.

Г-ђа Вујићка играла је афектирану Марићку и била је добра, а добре су биле и г-ђе Бакаловићка и Васиљевићка. Г-ђа Николићка се као удовица Јецићка врло лепо истакла.

Хоћемо да споменемо г-ђицу Вујичићеву, која веома ретко има ма и малу осредњу улогу. Овог вечера је била у такој улози сасвим на свом месту.

Г. Спасић (Стојић) играо је добро, и кад је био добре воље и кад није, а осим г. Васиљевића остали имађаху са свим споредне улоге.

* * *

Овог вечера било је у позоришту мале демонстрације у част Бура. Свирачки збор 70. пешачке пуковније варадинске, свирао је на почетку Штифтеров: бурски марш.

Бурски марш је у истини леп, али оно бурно пљескање, које се стаде разлегати по позоришту, није ишло ни на рачун композитора, ни на рачун вештих свирача. То пљескање беше неоспорно израз симпатије према јуначким Бурима који се онако мушки боре за своју слободу. У том бурном пљескању учествовале су и женскиње, та баш оног вечера стигоше први гласови у Н. Сад, да је међу Кро еовом војском заробљено пуно бурских жена у мушком оделу, које су се од почетка рата бориле упоред са својом браћом.

Свирачи нису никако хтели да се одазову овој демонстрацији и пљескање би трајало можда још и сад, да се не подиже завеса у вис и не отпоче комад.

Вести из места и са стране.

Позив на претплату. 1. марта о г. отварамо нову месечну претплату на „Заставу“. Цена је на месец дана 2 круне 40 пот.

Уједно учтиво умољавамо наше пошт. претплатнике, којима крајем фебруара истиче претплата, да изволе исту за времена, за месец март обновити, како неби у шиљању листа, до прекидања дошло.

Администрација „Заставе“.

Двобоји. Између посланика Холо и Динеша (један је уредник „Мађарорсаг“-а а други „Еђетертеш“-а био је због Угронове зоби двобој на сабље. Обојица су већ код првог сударa добили велике ране по челу и једва су им зауставили крв. — Пошто је Угрон изјавио у угарском сабору да је на основу његових чланака написан онај чланак у бечком „Фатерланд“-у против Банфија, то ће, како јављају барон Банфи позвати Угрона на двобој.

Жив изгорео. Пишу нам из Ст. Футога: Лицем на беле покладе, по подне између 3 и 4 часа, букнула је ватра, из овдашње општинске зграде, у којој се налази 2 стаје за стоку; шупа за кола и прибори за гашење ватре. До шупе има једна собица, у којој су становала два бедна створења Никола Туцић и неки Њамзу Аксентија, који нигде никога и ничега свога не имађаху. Оба живеше — колико им изнуреност дозвољаваше — од наднице, а поглавито од милостиње овдашње општине. Од куд је ватра почела, није познато, а још мање од кога је. Кад је силовити пламен у највећој грозоти својој беснео, попушташе добри људи стоку из стаја, али заборавише на собицу оне двојице. Ту се десио преч. г. С. Николић, овдашњи парох те првом њему дође на ум, да су можда обојица у собици. Одмах на то упозори овдашњег редарског водника г. Нађа, те исти уз припомоћ редара Марковог, са опасношћу и за свој живот утрчи у собицу, те извуче Аксентију. Затим хтеде да се врати и по Николу, али се у тај мах срушила стреха, те у часу пламен покуља у собицу, коју је стреха сасвим затворила. Сад наступи ужас и комешање међу сакупљеном светином, јер на очиглед, на 10—15 корачаји гори жив човек, а нико му не могаде помоћи, а видећемо га за што. Кад је овдашњим ватрогасцима уз силне напоре пошло за руком да са собних врата уклоне препреке — нађоше јадног Николу изгорела, јер док они не стигоше, дотле није нико покушавао да што чини. Изгори му лице, те остаде гола лубања, руке до лаката и ноге до колена. Кажу, да је Никола пијан легао, а да није био пијан, ваљда би се могао сам спасти, јер је млађи човек од Аксентија, који је у последње време сасвим клонуо. Его шта наради пиће! Од свега, ништа се није могло спасти, па чак и сва општинска оруђа за гашење ватре изгореше. Штета износи до 2000 фор. Још је једина срећа, што се баш један човек могао спасти од очевидне и тако грозне смрти, то је заслуга преч. г. пароха Николића, који је редаре упозорио на спасавање оне двојице, а поглавита је заслуга г. Нађа, који је усред највеће опасности, полетео да спасе бар један живот, што му је и пошло за руком уз помоћ његова млађег — Марковог. Приликом овом, морамо и а о против воље поменути једну ружну појаву. На глас о ватри поврвео је свет са свију страна, ал са празних руку нико да се макне, да бар штогод спасе. Неколицина њих пођоше и почеше гасити, али шта ће 2—3 њих, против тако грдне ватре. Наша општина треба да огласи од прилике ово: „Ко год се при пожару нађе без каквога суда, или другога оруђа за гашење ватре, казниће се!“. Овим би се ипак нешто припомогло у будуће, и ако не у потпуној мери, а оно би бар место где је пожар, било чисто од бадавација, који су ту само на сметњи.

А.

Цивилни адлатус Босне и Херцеговине. Загребачке званичне „Народне Новине“ изјављују, да је неоснована вест, да је Крајчовићу понуђено место за цивилног адлатуса Босне и Херцеговине.

Отровала своје дете. У селу Теплицу (Шћепушка жупанија), жена једног редара пође у варош, а како је своје одојче морала само да остави, зготови му чорбу од макових чаура. Но та чорба је толико била јака, да је уморила детенце, док се мати му вратила из вароши. Суд је наредио истрагу против непромишљене матере. — Матере, не употребљујте мак против своје деце!

Творница лажних круна. У Новој Пешти ушло се у траг читавом друштву, које прави лажне новце. Чим су круне изашле, приметило се у промету, да има лажних круна, па су због тога, људи, који имају доста посла с новци, спуштали круне на мраморне или металне плоче, да би их по звуку познали, јер су те лажне круне иначе с поља сасвим једнаке правим крунама. Сад су ухватили неку прељу Флојер-Вирагову, кад је мењала круну код неког кобасичара. У њену стану нашли су више лажних круна и справе у којима се лије новац. Из књиге што су је нашли, сазнали су и за остале чланове друштва. Ухватили су још два младића и крчмара ракије, Самуила Кона. Није чудо, што је у том друштву Кон. Та Кони и Берегери ни онако не воле да живе од мотике. Али је чудо, да се жена дала преварити, да падне у руке полицији.

Бекрије и убојице. Последњег дана овогодишњих месојеђа веселили су се и играли мађарски момци почевши од подне па до дубоко у ноћ у једној крчми у Горњем Сентивану. Око поноћи уђу у крчму три сеоске најгоре лоле, те одма почну да бију момке и девојке, који су играли. Тројицу момака смртно ране, а дванаесторицу тешко. Најзад осам редара помоћу неколико угледних сеоских газда успоставе ред. Највећа лола, неки Петар Гали, добио је пет рана, али је ипак пратио се дотле по улицама, док није онесвешћен пао на улици. Други дан кнез забрани игру у мађарској крчми. Али та петорица нису хтели да слушају кнеза. Кад није било играња у мађарској крчми, они оду у бунјевачку, где се заваде с крчмаром и његовим дететом. Овог последњег убију, а крчмара на смрт избоду ножевима. Сад седе у хладу.

Љубав није шала. У Риму је била игранка под образинама (маскама). Њих двоје договорно су се обукли и на игранци упознали, те играли врло много. Како је било много света, гурало се овамо онамо и њих двоје се раставе. Тражили су се по дворници, али не могоше се наћи. Њега међу тим ухвати нека црвена маска и стаде с њим играти. Његова драга попне се на галерију, да га оданде очима потражи. И заиста га опази у наручју оне црвене маске. Она га викну из свега гласа по имену, опружи руке према њему и стрмоглав паде са галерије у дворницу. Драган јој дотрчи, али доцкан. На месту је остала мртва. Он јој набави сандук и однесе је са игранке. А за жалосним драганом упутио се читав ред масака и жалосно су нарицали.

Женско питање на универзитетима. У немачком сабору расправљало се о том, да женскиње буду припуштене на сва предавања на немачким универзитетима, које имају прописану спрему. Неки су говорници истицали, да за женскиње треба отварати ново поље зараде, и да треба њихово образовање уздићи. А неки су били против тога, да жене шаблонски продиру у све позиве мушких. Тим се од жена не ће начинити људи, него ће само жене престати бити женама. Не ће то служити на добро ни универзитетима ни женама. Боље да се за њих подигне засебан универзитет. Ови последњи разлози победили су и већином гласова одбијен је предлог, да се женскиње изравнају с мушкима на универзитетима

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 24. фебруара.

Будимпешта. (Ориг. тел.) Барон Банфи изазвао је Угрона на двобој. Угрон је изјавио, да ће му у току данашњег дана послати своје девере. Банфијеви су сведоци Данијел и Гајари.

Будимпешта. (Ориг. тел.) Очекивало се, да ће Угрон позвати на двобој министра Фејерварија и посланика Рохонција, који су га напали због његова пискарања у „Vaterland“ и назвали тај рад некоректним. Но Угрон то до сада још није учинио.

Париз (Ориг. тел.) Јуче по подне изгорео је „театер франсе“. Библиотеку и многе скупоцености спасли су. Члан позоришта Емерхаузен и гђца Ханриотова изгорели су.

Беч. (Ориг. тел.) Чески клуб је закључио, да не види опструкцију при расправљању предлога о броју регрута.

Лондон. Енглези су без икаква отпора посели Бургхерсдорп. Иначе нема никаквих новости.

Париз. (Ориг. тел.) Све особље „Театер Франсе“-а узето је на испит. Ватра је букнула под бином. Није се могло ничим доказати, да је неко злонамерно запалио позориште.

Преторија. Прошле недеље била је жестока борба код Дордрехта. Енглези су сузбијени са великим губитцима. Бури су запленили три топа. Кригер је стигао у Блемфонтен, где је говорио народу, да ће Бог скоро све окренути на добро.

Преторија. Код Мафекинга се бије бој. Сва спољна утврђења осим једног заузели су Бури.

Будимпешта. Угрон је послао своје сведоке Раковског и Талија, министру домобранства Фејерварију. Фејервари је изјавио, да изазивање не може примити, и дао је ову изјаву: Ја нисам хтео Угрона да увредим, пошто је мој принцип да не вређам оне личности, којима хоћу да дам задовољштину. А нико ми не може закратити да нешто назовем коректним, што ја сматрам да је некоректно.

Будимпешта. Угронови сведоци у његовој афери са Банфијем јесу: Сетивањи и гроф Валента Бетлем.

Трговина.

НОВИ САД, 25. фебруара (9. марта). Пшеница прве каквоће фор. 7·10 н. Пшеница средња ф. 7 до — н. Пшеница лакша роба фор. 6·50—80 н Наполица ф. 6·— до — Јечам нови ф. 5·10—20 Зоб ф. 4·80—5 Кукуруз у зрну нови фор. 4·70—80 стари у зрну ф. ——— нови у клипови ф. ———

Маст 48 фор Сланина сува 50 фор. дебела тањена 50 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	33—35 нов.	живе мере
„ „ средњи	31—32 нов.	
„ „ лаки	29—30 нов.	

Све од килограма.

Теоци	25—28 нов. по клгр.
Јагњци	5—12 фор по пару
Овци	——— фор. по пару.

*

Стање воде код Новим Садом.

24. фебруара било је	3·96	мет.
25 фебруара било је	3·99	мет

*

Званичне забелешке будимпештанске берзе.

24. фебруара (8. марта) 1900.

Пијаца је слаба била. Млинови су нудили малу цену — но продавци не хтедоше дати. Продано је само 11.000 метер-центи. Цене се одржале.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 43 п.
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 28 п
Угарска златна рента (од 100 круна)	98 кр. 10 п.
Угарска крунска рента	93 кр. 70 п.
Аустријска златна рента	98 кр. 20 п
Немачке државне марке (од 100 мар.)	118 кр. 45 п.
10 фунти стер. (мењачки курс у Лондону)	242 кр. 65 п.

*

БЕЧ, 6 марта. по рим. (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 9527 к., дошло је 3952 ком. млађе врсте 5064 комада угојених мађ. соја. — Свега 9016 комада дотерано.

Трговина је била живља.

Продало се:

Прима роба	96—97 фил.	изнимно 98 фил
Средња „	90—92 „	
Сремска „	88—90 „	
Назимад „	70—84 „	

Цена је сланини 96—— кр.

„ „ масти 98—— кр. Све од 100 кгр

Вашар рогате марве.

На јучерашњем вашару рогате марве беше доведено свега 5526 комада, од којих беше 4468 угојених и 927 ком. мршавих.

Трговина је била трома.

Немачке прима — — —	79—81 фил.
Слабије — — — — —	64—71 „
Мађарске прима — — —	68—73 „
Средње — — — — —	47—56 „
Бикови немачки прима —	64—71 „
Бикови немачки слабији —	49—55 „

од 100 килограма живо мерено, изузимајући потропарину.

Књижевна вест.

Нова музикалија.

Народна химна бурска за гласовир са немачким текстом, холандским изговором и сликама Кригера, Стејна и Жубера и картом Јужне Африке, може се добити у администрацији „Заставе“. Цена 40 пот. а поруке поштом са 20 пот. више.

Јавна захвала.

Овим изричемо своју најтоплију захвалност свима онима, који нам било усмено било писмено изразише своје саучешће приликом смрти нашег незаборављеног братића и сестрића

МИЛАНА СТОЈШИЋА

проф. срп. уч. школе сомборске и посланика народно-црквеног сабора.

Нарочито нека је хвала преч. свештенству на челу са г. протом, проф. збору уч. школе на челу са г. управитељем, свима наставницима и наставницама с целокупном школском омладином, женској добротворној задруги, даље онима, који на самрснички одар милога нам покојника венце положише. Особита пак хвала нека је оној господи, који су се дирљивим речима са покојником опростили. Не мања хвала приправничком кору на умилном и дивном појању. Најзад хвала нека је свима, који су нам милога покојника до гроба испратили.

У Сомбору, 21. фебруара 1900.

76 **Ожалошћена родбина.**

ЗАХВАЛА.

Приликом смрти свога никад непрежаљеног мужа

МИЛАНА ИГНИЈЕ,

бившег чиновника код кр. среског суда у Панчеву,

изразише ми многи пријатељи и познаници покојникови своје искрено саучешће, да ми тужна дужност налаже, да им се из ојађена срца на свему захвалим.

Нарочито пак нека је: српској прав. црк. школској општини у Мехали, чијим је одборником покојник био, која је корпоративно при укопу учествовала, г. г. Светозару Јеврићу пароху, на свечану опелу, Владимиру Торђанском учитељу, Милану Гавриловићу певцу, на дивном појању, Владимиру Вулишићу, који се је код црног гроба дирљивим говором у име пријатеља од покојника топло опростио, и најпосле Андри Голубу и Лази Пантином, који су своја кола на расположење ставили — најискренија хвала.

У Мехали, 23. феб. (7. марта) 1900.

Удова Мила Игнија.

Број 96.
1900.

ОБЈАВА.

Управни одбор за заједничко руковање ритским земљама у тителском и жабаљском срезу јавља, да ће на јавној лицитацији од дана лицитације па до 1. септембра односно до 15. октобра, за каћки рит до 1. новембра а за пашу до 31. децембра 1900. по новом календару за готов новац под закуп издати следеће ритске земље:

1570 јутара ораће земље у чурушком риту I. заливу.

423 јутара ораће земље у надаљском риту I. заливу.

752 јутара ораће земље у госпођиначком риту I. заливу.

1138 јутара ораће земље у жабаљском риту I. заливу.

324 јатара ораће земље у жабаљском риту II. заливу.

882 јутара ораће земље у каћком риту VI. заливу.

682 јутара ораће земље у гор. ковиљском риту VI. заливу.

155 јутара ораће земље у дој. ковиљском риту VI. заливу.

Лицитација почиње на лицу места свагда у 8 сати пре подне и то:

7. (20.) марта 1900. у чурушком, жабаљском и дојно ковиљском риту.

После чурушког рита непрекидно следује дражба у надаљском и затим у госпођиначком риту;

после жабаљског рита у I. заливу следује дражба жабаљског рита у II. заливу; а

после дојно ковиљског рита следује дражба горњо ковиљког и затим каћског рита.

П. Т. закупници позивају се у одређено време на лицу места.

Местне власти умољавају се, да ову објаву у месту за времена обнародују.

У Тителу, 5. марта 1900.

Управа шајкашких општинских ритова у Тителу.

Никовић,
председник.

74 2—3

МАЛИ ОГЛАСИ.

Тражи се једна половна, али у добром стању, фус-хармонија. — Упитати код администрације овога листа. 68 3—3

МЛАЂИ ТРГОВАЦ

изучен шпецераиста, а кроз 25-то годишњу праксу, увеђбан је и у свима осталим гранама трговине. Тражи место; за филиалисту, деловођу, или продавца — било у отвореној или у затвореној радњи. Поближе извешће у администрацији „Заставе“. 78 1—3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.